

1983-07-01

ชนิดของภาคแสดงในภาษาไทย

ขັນ เต๋อตั้ง

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/jletters>

Part of the [Arts and Humanities Commons](#)

Recommended Citation

เต๋อตั้ง, ขัน (1983) "ชนิดของภาคแสดงในภาษาไทย," *Journal of Letters*: Vol. 15: Iss. 2, Article 1.

DOI: 10.58837/CHULA.JLETTERS.15.2.1

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/jletters/vol15/iss2/1>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Letters by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

ชนิดของภาคแสดงในภาษาไทย

พิน เต๋อตั้ง*

บทคัดย่อ

ภาคแสดงในประโยคภาษาไทยอาจจะวิเคราะห์โดยอาศัย โครงสร้าง และความหมาย ได้อีกวิธีหนึ่ง ซึ่งทำให้เห็นภาคแสดง ๔ ประเภทด้วยกัน คือ ภาคแสดงที่เป็นนาม เป็นคุณศัพท์ เป็นกริยา และเป็นประโยค ภาคแสดงที่เป็นกริยาอาจวิเคราะห์ออกได้เป็นอีก ๓ ประเภท คือ ภาคแสดงที่เป็นกริยาคำเดี่ยว ที่เป็นกริยาหลายคำติดต่อกัน และที่เป็นกริยา-คำซ้อนหน้า-กริยา การวิเคราะห์แบบนี้จะทำให้เข้าใจ โครงสร้างของภาคแสดงในภาษาไทยอีกแง่มุมหนึ่ง

ปกติประโยคแต่ละประโยคในภาษาไทยจะแบ่งออกได้เป็นสองภาคใหญ่ ๆ คือ ภาคประธานกับภาคแสดง ในระหว่างสองภาคนี้ภาคแสดงจะสลับซับซ้อนกว่าภาคประธานมาก และภาษาที่ต่างตระกูลกันมักก็มีความแตกต่างในภาคนี้ เพราะฉะนั้นภาคแสดงจึงเป็นภาคที่สมควร วิจัยให้ละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ภาคแสดงในภาษาไทยอาจแบ่งได้เป็น ๔ ประเภทด้วยกัน คือ ภาคแสดงที่เป็นนาม ภาคแสดงที่เป็นคุณศัพท์ ภาคแสดงที่เป็นกริยา และภาคแสดงที่เป็นประโยค

๑. ภาคแสดงที่เป็นนาม

ภาษาไทยมีประโยคประเภทหนึ่ง ซึ่งในภาคแสดงมีแต่นามหรือการบอกจำนวนโดยไม่มีคำกริยาปรากฏเลย ภาคแสดงประเภทนี้แบ่งออกได้เป็นอีก ๓ ชนิด

๑.๑ นามที่ทำหน้าที่เป็นภาคแสดงมีความหมายเชิงแนะนำ ชี้แจง หรือลงความเห็นเกี่ยวกับชื่อบุคคล อาชีพ ภูมิฐานะ ตำแหน่ง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ชื่อวัน เดือน ปี หรือจำพวก เช่น

---

* พิน เต๋อตั้ง หัวหน้าแผนกวิชาภาษาและวรรณคดีไทย คณะภาษาและวรรณคดีตะวันออก มหาวิทยาลัยบั๊กกิ่ง

นี่ *คุณสมภาร* (แนะนำ-ชื่อคน)
คุณสมใจ *หัวหน้าภาควิชาของเรา* (แนะนำ-ตำแหน่ง)
สายหยุด *น้องผมครับ* (แนะนำ-ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล)
ผม *ชาวบักซ์ใต้* (แนะนำ-ภูมิลำเนา)
ลูกคนโต *ข้าราชการ ลูกคนเล็ก นิสิตจุฬาฯ* (ชี้แจง-อาชีพ)
บีน *บิวค* (ชี้แจง-ชื่อปี)
วันนี้ *วันเข้าพรรษา* (ชี้แจง-ชื่อวัน)
แกนะ *ไอ้ง* (ลงความเห็น-จำพวก)
รายนี้ *โรคอะไรครับ* (ลงความเห็น-จำพวก)

ภาคแสดงที่เป็นคำนามมีคำวิเศษณ์ขยายอีกที่ได้ด้วย เช่น

สุทัศน์ *คนไทย* แท้
รายนี้ *อหิวาต์* แน่ ๆ

ประโยคที่มีภาคแสดงเป็นนามเหล่านี้ส่วนใหญ่เติมคำว่า “เป็น” หรือ “คือ” ลงไปได้ แต่ในการพูดจริง ๆ ไม่เติมก็มาก.

๑.๒ นามที่เป็นภาคแสดงมีความหมายเป็นการบอกจำนวนต่าง ๆ เช่น อายุ ราคา เวลา น้ำหนัก เป็นต้น เช่น

น้องฉัน *อายุ ๑๒*
หนังสือเล่มนี้ *๑๕ บาท*
ลินจี *โลละเท่าไร*
ตอนนี่ *ทุ่มตรง*
แข่งนี้ *๓๐ กิโลเมตร*

ประโยคชนิดนี้เติมคำวิเศษณ์ลงไปได้เหมือนกัน เช่น

ลินจี *โลละ ๑๕๐ เซียวหรือ*
ตอนนี่ *ทุ่มหนึ่ง พอดี*

ประโยคตัวอย่างเหล่านี้ นอกจากประโยคที่ ๑ แล้ว เติมคำกริยา เช่น ขาย ^๕ซื้อ เป็น ฯลฯ ได้เหมือนกัน แต่ไม่เติมก็มาก

๑.๓ นามที่เป็นภาคแสดงมีความหมายเป็นการบอกเจ้าของของประธาน เช่น

หนังสือเล่มนี้ ^๕ของอาจารย์วิทย์ค่ะ

บริษัทนี้ ^๕ของญี่ปุ่นมัง

บ้านนี้ ^๕ของคุณสวัสดิ์

เสื้อเหล่านี้ ^๕ของใครครับ

ประโยคเหล่านี้เติมคำว่า “เป็น” ลงไปได้เหมือนกัน

ภาคแสดงที่เป็นนามทั้ง ๓ ชนิดดังกล่าวนี้ ต้องไม่ใช่ประโยคปฏิเสธ เมื่อเป็นประโยคปฏิเสธจะมีคำกริยาอยู่เสมอ

๒. ภาคแสดงที่เป็นคุณศัพท์

ในภาษาไทยคำคุณศัพท์ใช้เป็นภาคแสดงได้โดยไม่ต้องมีคำชนิดอื่นนำหน้าเหมือนภาษาบางภาษา คุณศัพท์ทำหน้าที่เป็นภาคแสดงมักบอกลักษณะหรือสภาพ เช่น

สวนนี้ ^๕ใหญ่

ตึกหลังนี้ ^๕สวย

เด็กคนนี้ ^๕ฉลาด

นิสัยคนนั้น ^๕ขยัน

คุณศัพท์ที่ทำหน้าที่เป็นภาคแสดงจะมีลักษณะพิเศษดังต่อไปนี้

๒.๑ คุณศัพท์ที่เป็นภาคแสดงมีวิเศษณ์ขยายได้ เช่น

นิทานเรื่องนั้น ^๕สนุก จริง ๆ

บ้านแกใหญ่ ^๕ทีเดียว

อากาศวันนี้ ^๕ร้อน เหลือเกิน

ดอกชนิดนี้ ^๕สวย เป็นพิเศษ

อาการป่วยของท่านวันนี้ ^๕ไม่สู้ดี ^๕นัก

ราคาหนังสือชุดนี้ ^๕ค่อนข้างแพง ^๕อยู่สักหน่อย

๒.๒ คุณศัพท์ที่เป็นภาคแสดงใช้ในการเปรียบเทียบได้ เช่น

น้อง แข็งแรงกว่า ฉัน

วันนี้ เย็นกว่า เมื่อวาน

ลินจี่ อร่อยกว่า เงาะ

ภาคกลาง อุดมสมบูรณ์กว่า ภาคอีสาน

ลูกคนโต ชัยกว่า ลูกคนเล็ก

๒.๓ คุณศัพท์ที่เป็นภาคแสดงซ้ำได้โดยจะบอกระดับที่ต่างกันแล้วแต่น้ำเสียง เช่น ใช้เสียงวรรณยุกต์เน้นเพื่อแสดงว่าผู้พูดต้องการให้มีน้ำหนักมากกว่าที่ไม่ซ้ำ ตัวอย่างเช่น

ผิวแก ^๕ดำ

ขนมนี้ ^๕หวาน

ลูกหมาตัวนี้ ^๕ช่วยสวย

อากาศที่โน่น ^๕หนาว

ถ้าผู้พูดไม่ได้เน้นน้ำหนัก เพียงแต่บอกว่ามีสภาพค่อนข้างไปทางนั้น จะซ้ำคุณศัพท์นั้น เฉย ๆ เช่น

หน้าแก ^๕ซีด ๆ

รสมัน ^๕เปรี้ยว ๆ

อากาศที่นั่น ^๕ชื้น ๆ

ภูเขาแถวนี้ ^๕เตี้ย ๆ ^๕ท่งนั้น

๓. ภาคแสดงที่เป็นกริยา

ภาคแสดงที่เป็นกริยามีมากที่สุดและมีโครงสร้างสลับซับซ้อนที่สุด ภาคแสดงที่เป็นกริยาในภาษาไทยมีโครงสร้างที่เหมือนกับภาษาตระกูลอื่นในบางประการ แต่ก็มีอีกหลายประการต่างกับภาษาตระกูลอื่น ภาคแสดงที่เป็นกริยาแบ่งออกเป็น ๓ ประเภทด้วยกัน

๓.๑ ภาคแสดงที่เป็นคำกริยาคำเดียว แบ่งได้เป็นอีก ๓ ชนิดคือ

๓.๑.๑ ภาคแสดงที่เป็นกริยาคำเดียว ไม่มีกรรม เช่น

นิต ^๕หลับ

ปากกา ^๕หาย

ฝน ตก

น้อง ร้องไห้

คำกริยาเหล่านี้อาจมีคำวิเศษณ์ชนิดต่าง ๆ ขยายได้ เช่น

ผม ไม่ นอน

ปากกาหาย แล้ว

ฝนตก พริ้ว ๆ

น้องร้องไห้ สะอึกสะอื้น

๓.๑.๒ ภาคแสดงที่เป็นกริยา มีกรรม ภาคแสดงชนิดนี้แบ่งตามความสัมพันธ์ระหว่างกริยากับกรรมเป็นชนิดย่อยได้อีก ๔ ชนิด

๓.๑.๒.๑ กริยากับกรรมที่เป็นหน่วยนามผู้ร่วมการ หมายถึงหน่วยนามบอกผู้ถูก หน่วยนามบอกผู้เสริม และหน่วยนามบอกผล (ดูรายละเอียดใน **ไวยากรณ์ไทย** ของ ดร.นววรรณ พันธุเมธา) เช่น

แมว จับหนู

เขา รดน้ำ

หนู เจอเพื่อน

นิต เห็นนก

ปรีชา เขียนหนังสือ

ปิติ วาดภาพ

๓.๑.๒.๒ กริยากับกรรมที่เป็นนามบอกปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ อาทิ หน่วยนามที่บอกสถานที่ เครื่องมือ วิธีการ เป็นต้น เช่น

ฉัน จะไปเชียงใหม่

เล็ก นอนห้องใหญ่

คนจีน กินตะเกียบ

น้อง ไปเรือบิน

ผมส่ง เมลล์อากาศ

ฉัน ไปทางลัด

๓.๑.๒.๓ กริยากับกรรมที่บอกจำนวน เช่น

แก ^๕เรียน ๖ ^๕วิชา

ผม ^๕ซื้อ ๑๐ ^๕เล่ม

บริษัท ^๕นี้ ^๕รับ ๕ ^๕คน

ฉัน ^๕เอา ๒ ^๕ผล

๓.๑.๒.๔ กริยากับกรรมที่เป็นคำกริยาหรือคำคุณศัพท์ เช่น

ปลื้ม ^๕ชอบร้องเพลง

ตึก ^๕เริ่มเขียน

ตึก ^๕หยุดพูด

๓.๑.๓ ภาคแสดงที่เป็นกริยาทวิกรรม-กรรมตรง-กรรมรอง เช่น

อาจารย์ ^๕ให้คะแนนนักศึกษา

คุณ ^๕ควรปรึกษาเรื่องนี้กับคุณพ่อก่อน

ปรีชา ^๕สอนหนังสือเด็กเก่ง

ยาย ^๕แจกถุงนํ้าหนาน ๆ

๓.๒ ภาคแสดงที่เป็นคำกริยาติดต่อกัน

ในภาษาไทยคำกริยาในภาคแสดงอาจใช้ติดต่อกันเป็น ๒ คำ หรือมากกว่า ๒ คำ ได้ โดยไม่ต้องมีคำเชื่อม คำกริยาเหล่านี้มีประธานตัวเดียวกัน เราจะแบ่งภาคแสดงชนิดนี้เป็นชนิดย่อยได้อีก ๔ ชนิด ตามความสัมพันธ์ระหว่างกริยา ๒ คำ หรือมากกว่า ๒ คำนั้น ดังนี้

๓.๒.๑ กริยาที่ใช้ติดต่อกันมีความสัมพันธ์แบบกระทำก่อน-หลัง เช่น

นักเรียน ^๕ลุกขึ้น ^๕คำนับ อาจารย์

ผม ^๕ผลึก ^๕ประตู ^๕เข้าไป

๓.๒.๒ กริยาที่ใช้ติดต่อกันมีความสัมพันธ์แบบกระทำ-เป้าหมาย เช่น

นิก ^๕เขียน ^๕จดหมาย ^๕บอกข่าว ^๕น้อย

เด็ก ^๕ซื้อ ^๕ขนม ^๕กิน

๓.๒.๓ กิริยาที่ใช้ติดต่อกันมีความสัมพันธ์แบบกริยาคำแรกบอกสภาพ หรือ
อาการในการกระทำกริยาคำที่ ๒ เช่น

เสื่อ หมอบคอย เขี้ยว

พ่อ นั่งอ่าน หนังสือพิมพ์

๓.๒.๔ กิริยาที่ใช้ติดต่อกันมีความสัมพันธ์แบบกริยาคำแรกบอกทิศทางในการ
กระทำกริยาคำที่ ๒ เช่น

อาจารย์ มาเยี่ยม เรา

นุช ไปแข่ง เทนนิสกับนิต

ประโยคที่มีภาคแสดงเป็นกริยาคำติดต่อกันชนิดนี้ต่างกับประโยคความรวม (หรือเรียกว่า
อเนกสรรคประโยค) คือในประโยคความรวม (อเนกสรรคประโยค) นั้น กริยาคำแรก (รวมทั้ง
กรรมด้วย) กับกริยาคำที่ ๒ (รวมทั้งกรรมด้วย) สับที่กันได้โดยความหมายไม่เปลี่ยน เช่น

ฉันต้องตรวจการบ้าน เตรียมการสอนทุกคืน

ประโยคนั้นเปลี่ยนเป็น “ฉันต้องเตรียมการสอน ตรวจการบ้านทุกคืน” ความหมายมิได้
เปลี่ยน เป็นประโยคความรวม

ตอนบ่ายฉันต้องซักผ้า ถูบ้าน

ประโยคนั้นเปลี่ยนเป็น “ตอนบ่ายฉันต้องถูบ้าน ซักผ้า” ความหมายก็ไม่ได้เปลี่ยน
เป็นประโยคความรวมเหมือนกัน

แต่ประโยคที่มีภาคแสดงเป็นกริยาคำติดต่อกันบางประโยคสับที่กริยาก่อนหลังไม่ได้ บาง
ประโยคสับที่กันได้แต่ความหมายจะเปลี่ยนไป เช่น

เด็กชื้อขนมกิน

ประโยคนั้นเมื่อเปลี่ยนเป็น “เด็กกินชื้อขนม” จะไม่ได้ความ

ผมเขียนจดหมายบอกแก

ประโยคนั้นเมื่อเปลี่ยนเป็น “ผมบอกแกเขียนจดหมาย” ความหมายก็ต่างกับประโยคเดิม

ประโยคที่มีภาคแสดงเป็นกริยาคำติดต่อกัน ต่างกับประโยคที่มีภาคแสดงเป็นกริยาคำเดียว
และมีคำกริยาหรือคุณศัพท์คำอื่นเป็นบทขยาย ประโยคที่มีภาคแสดงเป็นกริยาคำติดต่อกันอาจแยกเป็น
๒ ประโยคได้โดยความหมายไม่เปลี่ยน เช่น

แกพูดตอบผม

- แกพูด
- แกตอบผม

ปรีชาตักน้ำล้างหน้า

- ปรีชาตักน้ำ
- ปรีชาล้างหน้า

แต่ประโยคที่ภาคแสดงเป็นกริยาคำเดียว และมีคำกริยาหรือคุณศัพท์คำอื่นเป็นบทขยายจะแยกเป็น ๒ ประโยคไม่ได้ เมื่อแยกแล้ว ความหมายจะต่างกับประโยคเดิม เช่น

เขาชอบใจใหญ่

- เขาชอบใจ
- เขาใหญ่

นุชเขียนหนังสือเก่ง

- นุชเขียนหนังสือ
- นุชเก่ง

ประโยคที่มีภาคแสดงเป็นกริยาคิดต่อกัน ยังต่างกับประโยคที่มีภาคแสดงเป็นกริยาคำเดียวแบบกริยา-กรรมในข้อ ๓.๑.๒.๔ คือกรรมเป็นคำกริยาหรือคุณศัพท์ด้วย คือในประโยคที่มีภาคแสดงเป็นกริยาคิดต่อกัน คำกริยาคำหลังมีความสัมพันธ์กับประธาน เช่น

สุดาซื้อขนมกิน

- สุดาซื้อขนม
- สุดากิน (ขนม)

อาจารย์มาเยี่ยมเรา

- อาจารย์มา
- อาจารย์เยี่ยมเรา

แต่ในประโยคชนิดข้อ ๓.๑.๒.๔ นั้น คำกริยาหรือคุณศัพท์คำหลังมีความสัมพันธ์กับคำกริยาคำแรกเท่านั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับประธาน เช่น

ปลื้มชอบร้องเพลง

- ปลื้มชอบ
- ชอบร้องเพลง

(“ปลื้มร้องเพลง” ก็ได้ความ แต่ในประโยค “ปลื้มชอบร้องเพลง”
นี้ ปลื้มอาจไม่ได้ร้องเพลงในขณะที่กล่าวประโยคนั้นก็ได้)

เขาหยุดพูด

- เขาหยุด
- หยุดพูด

(“เขาพูด” ก็ได้ความ แต่ความหมายต่างกับประโยคเดิม)

๓.๓ ภาคแสดงที่เป็นกริยา-คำซ้อนหน้าที่-กริยา (หรือเรียกว่า “ภาคแสดงที่มีคำ
ซ้อนหน้าที่” ก็ได้) คำซ้อนหน้าที่ในที่นี้หมายความว่าคำ ๆ นั้นทำหน้าที่ ๒ อย่างในขณะเดียว
กัน คือทั้งเป็นกรรมของกริยาแรกและเป็นประธานของกริยาที่สอง เช่น

- ๑) หมากัดแมวตาย
- ๒) คนร้ายกระชากสร้อยขาด
- ๓) ตาหน้อยกรอกน้ำหก
- ๔) แม่สายรัดผ้าเรียบ
- ๕) พี่สอนน้องทำเลข
- ๖) อาจารย์เรียกนิคไปเคี้ยวหนังสือ
- ๗) คุณพ่อจ้วงช่างมาต่อตู้
- ๘) น้อยใช้นิครัดเสื้อ

จากประโยคตัวอย่างเหล่านี้ พอจะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกริยาแรกกับกริยา
ที่ ๒ อาจแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๓.๓.๑ กริยา (หรือคุณศัพท์) ที่ ๒ เป็นผลของกริยาแรก เช่น ประโยค
ตัวอย่าง ๑) - ๔)

๓.๓.๒ กริยาที่ ๒ เป็นเป้าหมายของกริยาแรก เช่น ประโยคตัวอย่าง ๕) - ๘)

ในบรรดาคำกริยาที่ใช้เป็นกริยาคำแรกในประโยคที่มีภาคแสดงเป็นกริยา – คำซ้อน
หน้าที่-คำกริยา ใต้นั้น คำกริยาจำนวนหนึ่ง ได้แก่คำว่า ให้ ทำ ถูก ฯลฯ มีลักษณะที่แปลก
ไปจากกริยาอื่นๆ อยู่บ้าง คือ เมื่อคำเหล่านี้ใช้ในประโยคที่มีภาคแสดงเป็นกริยา – คำซ้อน
หน้าที่ – คำกริยาจะมีความหมายอย่างหนึ่ง (ในความหมายนี้ต้องมีคำซ้อนหน้าที่ตามเสมอ) และ
เมื่อใช้ในประโยคที่มีภาคแสดงเป็นกริยาคำเดียวจะมีความหมายอีกอย่างหนึ่งเช่น

- ก. พ่อให้ลูกอ่านหนังสือ (“ให้” ในความหมายนี้ต้องมีคำซ้อนหน้าที่ตามเสมอ)
- ข. พ่อให้ลูก (“ให้” ในประโยคนี้มีได้ตามด้วยคำซ้อนหน้าที่และมีความหมาย
ต่างกับ “ให้” ในประโยค ก.)
- ก. น้องทำปากกาหาย (“ทำ” ความหมายนี้ต้องมีคำซ้อนหน้าที่ตามเสมอ)
- ข. น้องทำปากกา (“ทำ” ในประโยคนี้มีได้ตามด้วยคำซ้อนหน้าที่ และมีความ
หมายต่างกับ “ทำ” ในประโยค ก.)
- ก. นุชถูกตำรวจจับ (“ถูก” ในความหมายนี้ต้องมีคำซ้อนหน้าที่ตามเสมอ)
- ข. นุชถูกล้อตเตอรี่ (“ถูก” ในประโยคนี้มีได้ตามด้วยคำซ้อนหน้าที่ และมี
ความหมายต่างกับ “ถูก” ในประโยค ก.)

นอกจากนี้แล้ว ยังมีคำกริยาอีกจำนวนหนึ่งซึ่งมีความหมายในทางขอร้อง ชักชวน
ยินยอม บังคับ หรือยังให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่ง มักจะใช้ร่วมกับคำว่า “ให้” แล้วต่อด้วยคำ
ซ้อนหน้าที่ เช่น

ผู้กองสั่งให้ลูกน้องทำตาม
รัฐบาลเรียกร้องให้ประชาชนไปเลือกตั้ง
นุชพยายามเกลี้ยกล่อมให้นิดคีนตีกับน้อง
เขายินดีให้เราไปพบ
แม่กำชับให้ลูกกลับเร็ว ๆ
แกทำให้ฉันตกใจ

ภาคแสดงที่มีคำซ้อนหน้าที่ชนิดนี้ต่างกับภาคแสดงที่เป็นกริยาคิดต่อกัน เพราะใน
ประโยคที่มีภาคแสดงเป็นกริยาคิดต่อกันนั้น คำกริยา ๒ คำ (หรือมากกว่า ๒ คำ) มีประธาน
เดียวกัน เช่น

ผมผลักประตูเข้าไป

- ผมผลักประตู
- ผมเข้าไป

นึกเขียนจดหมายบอกน้อง

- นึกเขียนจดหมาย
- นึกบอกน้อง

แต่ในประโยคที่มีภาคแสดงเป็นกริยา - คำซ้อนหน้าที่ - กริยานั้น กริยาทั้ง ๒ มีประธานต่างกัน เช่น

หมากัดแมวตาย

- หมากัดแมว
- แมวตาย (ไม่ใช่หมาตาย)

พี่สอนน้องทำเลข

- พี่สอนน้อง
- น้องทำเลข (ไม่ใช่พี่ทำเอง)

ภาคแสดงที่มีคำซ้อนหน้าที่ยังต่างกับภาคแสดงแบบกริยา - กรรม ที่กรรมเป็นอนุประโยคด้วย เราสามารถจะพิสูจน์ความแตกต่างกันระหว่างประโยค ๒ ชนิดนี้ได้ดังนี้

๑) ภาคแสดงแบบกริยา - กรรมที่เป็นอนุประโยค ในการพูดเราอาจหยุดหลังคำกริยาคำแรกได้นิดหนึ่ง เช่น

ผม เป็นห่วงแกอาจจะหลงทาง

(พูดเป็น “ผมเป็นห่วง - แกอาจจะหลงทาง” ได้)

ฉัน จะไปฟังเขาวิจารณ์หนังสือไทย

(พูด เป็น “ฉันจะไปฟัง - เขาวิจารณ์หนังสือไทย” ได้)

แต่ภาคแสดงที่มีคำซ้อนหน้าที่จะหยุดหลังกริยาคำแรกไม่ได้ เช่น

ตาเหนื่อยกรอกน้ำหก

(พูดเป็น “ตาเหนื่อยกรอก-น้ำหก” ไม่ได้)

สุดาทำปากกาหาย

(พูดเป็น “สุดาทำ - ปากกาหาย” ไม่ได้)

๒) ภาคแสดงแบบกริยา – กรรมที่เป็นอนุประโยค อาจจะทำกรรมไว้หน้าประโยคก็ได้ เช่นเราอาจจะเปลี่ยนประโยคตัวอย่างในข้อ ๑) เป็นดังนี้

แกอาจจะหลงทาง ผมเป็นห่วง

เขาวิจารณ์หนังสือไทย ฉันจะไปฟัง

แต่ภาคแสดงที่มีคำซ้อนหน้าก็กลับกันอย่างไม่^๕ได้ เช่นประโยคต่อไปนี้จะใช้ไม่ได้

* ^๕นำหก ตาหน้าย่อยกรอก

* ปากกาหาย ^๕สุคาทำ

๔. ภาคแสดงที่เป็นประโยค

ประโยคที่มีภาคแสดงเป็นประโยคในภาษาไทยมีมาก ซึ่งนับได้ว่าเป็นลักษณะพิเศษอีกอย่างหนึ่งของภาษา ประโยคชนิดนี้อาจแบ่งได้เป็น ๓ ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

๔.๑ ประธานในประโยคที่ทำหน้าที่เป็นภาคแสดง (ต่อไปจะเรียกง่าย ๆ ว่า ประธานเล็ก) เป็นผู้เดียวกันกับประธานของทั้งประโยค (ต่อไปจะเรียกว่าประธานใหญ่) เช่น

คุณจิต แกใจดีมาก

(“คุณจิต” เป็นประธานใหญ่ คือ ประธานของทั้งประโยค

“แก” เป็นประธานเล็ก คือ ประธานในประโยคที่ทำหน้าที่เป็นภาคแสดง

“แก” กับ “คุณจิต” เป็นคนเดียวกัน)

ผู้ที่สมัครเลือกตั้งในคราวนี้ พรรคกิจสังคมมากที่สุด

(“ผู้ที่สมัครเลือกตั้งในคราวนี้” เป็นประธานใหญ่

“พรรคกิจสังคม” เป็นประธานเล็ก

“พรรคกิจสังคม” กับ “ผู้ที่สมัครเลือกตั้งในคราวนี้” หมายถึงสิ่งเดียวกัน)

ผู้ที่มาลงทุนในเมืองไทย ชาวญี่ปุ่นมากกว่าเพื่อน

(“ผู้ที่มาลงทุนในเมืองไทย” ซึ่งเป็นประธานใหญ่กับ “ชาวญี่ปุ่น” ซึ่งเป็นประธานเล็ก หมายถึงสิ่งเดียวกัน)

คนที่นั่งติดกับคุณเล็กนั้น แกชื่ออะไรนะคะ

(“คนที่นั่งติดกับคุณเล็กนั้น” ซึ่งเป็นประธานใหญ่ กับ “แก” ซึ่งเป็นประธานเล็กเป็นคนเดียวกัน)

๔.๒ ประธานเล็กเป็นส่วนหนึ่งของประธานใหญ่ ภาคแสดงที่เป็นประโยคมักแสดงถึงลักษณะหรือสภาพของประธานใหญ่ เช่น

ยายคน^{นี้} ปากจัด

(“ยายคน^{นี้}” เป็นประธานใหญ่ “ปาก” เป็นประธานเล็ก “ปาก” เป็นส่วนหนึ่งของ “ยายคน^{นี้}” “ปากจัด” ซึ่งเป็นภาคแสดง แสดงถึงลักษณะของ “ยายคน^{นี้}”)

ต้นไม้ชนิด^{นี้} ใบใหญ่ดอกเล็ก

(“ต้นไม้ชนิด^{นี้}” เป็นประธานใหญ่ “ใบ” กับ “ดอก” เป็นประธานเล็ก “ใบ” กับ “ดอก” เป็นส่วนหนึ่งของ “ต้นไม้ชนิด^{นี้}” “ใบใหญ่ดอกเล็ก” ซึ่งเป็นภาคแสดง แสดงถึงลักษณะของ “ต้นไม้ชนิด^{นี้}”)

โต๊ะตัว^{นี้} ขาหัก

(“โต๊ะตัว^{นี้}” เป็นประธานใหญ่ “ขา” เป็นประธานเล็ก “ขา” เป็นส่วนหนึ่งของ “โต๊ะตัว^{นี้}” “ขาหัก” แสดงถึงสภาพของ “โต๊ะตัว^{นี้}”)

ประเทศไทย วัดมาก

(“ประเทศไทย” เป็นประธานใหญ่ “วัด” เป็นประธานเล็ก “วัด” เป็นส่วนหนึ่งของ “ประเทศไทย” “วัดมาก” แสดงถึงลักษณะและสภาพของ “ประเทศไทย”)

โรงเรียน^{นี้} อาจารย์เก่ง

(“โรงเรียน^{นี้}” เป็นประธานใหญ่ “อาจารย์” เป็นประธานเล็ก “อาจารย์” เป็นส่วนหนึ่งของ “โรงเรียน^{นี้}” “อาจารย์เก่ง” แสดงถึงลักษณะและสภาพของ “โรงเรียน^{นี้}”)

๔.๓ ในทางความหมาย ประธานใหญ่เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของภาคแสดง เช่น
เรื่องนี้ เราตกลงกันได้หรือยัง

(“เรื่อง^๕” ซึ่งเป็นประธานใหญ่ ในทางความหมายเป็นส่วนหนึ่งของภาคแสดง คือ “เราตกลงกัน ในเรื่อง^๕ ได้หรือยัง”)

คนที่มาหาเมื่อ^๕ คุณรู้สึกเป็นอย่างไรบ้าง

(“คนที่มาหาเมื่อ^๕” ซึ่งเป็นประธานใหญ่ ในทางความหมายเป็นส่วนหนึ่งของภาคแสดง คือ “คุณรู้สึก^๕ว่า คนที่มาหาเมื่อ^๕ เป็นอย่างไรบ้าง”)

เรื่องของเขา ผมพอ^๕รู้ระแคะระคาย

(“เรื่องของเขา” ซึ่งเป็นประธานใหญ่ ในทางความหมายเป็นส่วนหนึ่งของภาคแสดง คือ “ผมพอ^๕รู้เรื่องของเขา ระแคะระคาย”)

หมวกใบ^๕ คุณใส่พอดี

(“หมวกใบ^๕” ซึ่งเป็นประธานใหญ่ ในทางความหมายเป็นส่วนหนึ่งของภาคแสดง คือ “คุณ ใส่หมวกใบ^๕ พอดี”)

ที่^๕นี้ ผมเห็นว่าดีกว่าพัทยาเสียอีก

(“ที่^๕นี้” ซึ่งเป็นประธานใหญ่ ในทางความหมายเป็นส่วนหนึ่งของภาคแสดง คือ “ผมเห็นว่า ที่^๕นี้ ดีกว่าพัทยาเสียอีก”)

ที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้เขียนได้อาศัยผลงานในการวิเคราะห์ประโยคภาษาจีนเป็นข้อประกอบการพิจารณาด้วย เพราะเท่าที่ศึกษามาปรากฏว่าโครงสร้างของภาคแสดงในภาษาไทยมีส่วนคล้ายคลึงกันกับภาษาจีนมาก มีข้อแตกต่างกันก็ในส่วนปลีกย่อยเท่านั้น จากที่ได้เสนอมาย่างต้น^๕นี้พอจะสรุปได้ว่า ภาคแสดงในภาษาไทยอาจจะแบ่งออกได้เป็น ๔ ประเภทด้วยกัน คือ ภาคแสดงที่เป็นนาม ภาคแสดงที่เป็นคุณศัพท์ ภาคแสดงที่เป็นกริยาและภาคแสดงที่เป็นประโยค และในภาคแสดงที่เป็นกริยายังแบ่งเป็นชนิดย่อยได้อีก ๓ ชนิดอันได้แก่ภาคแสดงที่เป็นคำกริยาคำเดียว ภาคแสดงที่เป็นคำกริยาหลายคำติดต่อกัน และภาคแสดงที่เป็นคำกริยา – คำซ้อนหน้าที่ – คำกริยา ภาคแสดงบางชนิดมีรูปเหมือนกันแต่มีความสัมพันธ์ต่างกัน เราสามารถใช้วิธีต่าง ๆ มาพิสูจน์ได้

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากภาคแสดงในภาษาไทยสลับซับซ้อนมาก เพราะฉะนั้นเท่าที่เสนอมาย่างยังไม่สมบูรณ์หรืออาจมีข้อผิดพลาดได้ **ที่เสนอมาก็ประสงค์ที่จะขอให้ท่านผู้อ่านทั้งหลายกรุณาให้ความเห็นข้อ^๕แนะตลอดจนคำวิจารณ์** เพื่อจะได้ศึกษาค้นคว้าต่อไป